

Leger daplì en scola

Chapeschan ils uffants quai ch'els legian?

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Areguard il rumantsch grischun auda ins adina puspè a crititgar ch'ins n'enclegia tuttina betg lez «linguatg artificial». Ma il diever da la lingua traziunala da scrittira en auters chantuns para strusch meglier, sch'ins crai retschertgas dals davos onns en scola. Quai resorta da dus artigels publicads en «Facts» e reproducids en la revista da l'Unìun svizra per il linguatg tudestg*.**

Discurrer dialect na basta

1998 ha la Direcziun turitgaisa d'educaziun incumbensà in post da sia università d'examinar las enconuschientschas da tudestg en la sesavla classa ed en la secundara. «Mintga auter uffant da sesavla satisfa strusch a las pretensiuns da la secundara en il rom 'tudestg'. En la secundara sa sentan 16% tuttafatg surdumandads en lez rom (...). Pli ch'ina terza part dals scolars primars turitgais discorra be dialect en l'instrucziun (...). Decisiv per la carriera è dentant ch'ins possedia il tudestg standard. Quest chava in foss social entras la Svizra alemana (...). Per il linguist basileis Georges Lüdi èsi cler 'che il tudestg è e resta il linguatg da premissa per la qualificaziun professiunala en Svizra tudestga'. En in auter lieu (p. 31) releva il medem numer da la revista che la

Conferenza svizra da directurs d'educaziun pretendia «la promoziun da l'emprim linguatg naziunal, pia dal tudestg standard en Svizra tudestga, davent da la emprima classa primara».

Mancanza er en Romandia

Dentant na dastg'ins dar tut la culpa als dialects. Lezs èn svanids quasi tuttafatg da la societad romanda; là chat'ins tuttina blers emprendists che n'enclegian in summa betg texts scrits simpels. La direcziun dal Departament vadais d'educaziun, Francine Jeanprêtre, ha empustà retschertgas relativas tar otganta patrunds ed uniuns professiunalas. Era lezs han relevà «mancanzas snuavilas tar la giuventetgna ch'abanduna la scola». La Federaziun romanda da purs s'exprima en il medem senn: «Mintga onn examinesch'la sistematicamain tuts emprendists agriculs d'omaduas schlattainas en lur emprim onn en ils chantuns Vad, Neuchâtel, Friburg, Vallais, Giura e Berna [Giura e Bienna, G. S.-C.]. I resorta in pegiurament constant dals resultats. Var 10% 'na èn betg buns da chapir instrucziuns en scrit cun dumondas simplas, perquai che els san strusch leger'. D'omaduas retschertgas ston ins concluder ch'ins duess leger daplì en scola.

***Deutschunterricht mangelhaft, en: Sprachspiegel 1/2001, Postfach 646, 4003 Basilea (ISSN 0038-8513), pp. 24-25.**